משטר ומשפט – אתחול מחדש לאור ה-7/10 ופתרונות אפשריים

written by ד"ר רפאל ביטון | 22.12.2024

תקציר

- ישראל צריכה לזנוח את את הגישה המשפטית שקובעת שאת האבטחה על מרחבי הגבול יש לקיים על פי דיני המלחמה בלבד, וכתוצאה מכך להפעיל כוח רק כאשר יש איום ואדם חמוש בקרבת הגבול. יתרה מכך, עליה להפסיק לאכוף את החוק כלפי לוחמים בלתי חוקיים במרחבי הגבול כאילו היו אלה משתתפים בהפגנות "רגילות".
- צה"ל נדרש להכריז על מרחבי גדרות הגבול כאזורים אסורים לכניסה, לאכוף את החוק ולהנהיג שם משטר משפטי ייחודי. ככלל, הצבא צריך להתייחס למרחבים אלה כאל שטחי עימות פוטנציאליים בכל עת.
- יש לשנות גם את המסגרת המשפטית הפרוצדורלית לפיקוח על פעילות הצבא במרחב הגדר. הטיפול המבצעי בסיכוני הגבול מחייב מקצועיות וידע שאין לבית המשפט. הוא מחייב גם נשיאה באחריות, שבית המשפט לא יישא בה.
- ישראל מחילה על עצמה תפיסות של משפט בינלאומי ושל דיני מלחמה שאינן מחויבות המציאות, ומגבילה את עצמה בשל פרשנות לא הכרחית של דיני המלחמה. מכיוון שהמשפט הבינלאומי אינו חד-משמעי ויש בו מחלוקות רבות, עלינו להיזהר מלראות בו מערכת שמכתיבה בצורה ברורה ומוחלטת את גבולות ההגנה העצמית של מדינת ישראל.
- ההנהגה הביטחונית הישראלית חייבת לאמץ גישה הרואה בדיני המלחמה כמעניקים מעמד ראשי לצורך הצבאי. עלינו לאמץ גישה שמאפשרת לנו לנצח בשדה הקרב, תוך שמירה על עקרונות המשפט הבינלאומי על בסיס פרשנות סבירה ולא מחמירה.
- יש לראות את המאבק בארגוני הפשיעה הגדולים בישראל כחלק מתפיסת הביטחון של ישראל. עלינו לעבור ממודל של אכיפה פלילית (פרסונלית) בדיעבד למודל של מאבק

מנהלי (קולקטיבי) לפירוק ומניעה מראש.

- יש לבנות שורת מנגנונים לשיפור האחריותיות של הדרג המבצעי, וכן שינוי מנגנון ההדחה של ראשי ארגוני מערכת הביטחון. מוצע לחזק את מנגנון השימוע הפרלמנטרי הישראלי, כך שוועדה בכנסת תוכל לזמן כל אדם וכל בעל תפקיד ממונה או נבחר לשימוע, ואי התייצבות עשויה להיענות בענישה פלילית.
- יש לבחון לייצר מנגנון שיוכל לאפשר לראש הממשלה להפעיל את הצבא באופן ההולם את תפיסת הממשלה ולאפשר לראש הממשלה להדיח כל אחד מראשי הארגונים בהחלטה של ראש הממשלה באישור הקבינט המדיני-ביטחוני או ועדת שרים מצומצמת אחרת שתמונה לצורך כך.

הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.

לקריאת המאמר במלואו